

Erkki Koskenniemi
TT, dosentti
Koskenniemi.fi/EK
22.11.2017

Kirkon virka - muutamia raamatunkohtia lyhyesti kommentoituna

Kysymys Kristuksen Kirkon virasta jakaa edelleen mieliä Suomen kirkossa. Virkakysymyksestä on kirjoitettu tavattomasti, asiallisesti ja asiattomasti. Tässä esityksessä lainaan joitakin tärkeimpiä raamatunkohtia ja kommentoin niitä hyvin lyhyesti. Viittaan lisäksi kahteen esitykseeni, jotka ovat Internetissä, ”Pappi ja pastori” sekä ”Naispappeuden eksegeettinen argumentointi.” Jotakin kohtaa olen käsitellyt artikkelissani ”The Religious Authorities in the Corpus Paulinum” (2016)

I. Alusta lähtien on ollut olemassa virka

”Kullekin seurakunnalle he valitsivat vanhimmat, ja rukoiltuaan ja paastottuaan he jättivät opetuslapset Herran turviin, hänen, johon nämä nyt uskoivat. (Ap.t. 14:23)*

Luukkaan mukaan oli keskeinen osa Paavalin ja Barnabaan lähetystyötä, että he asettivat seurakuntiin johtajat.

”Pyydämme teitä, veljet, pitämään arvossa niitä, jotka keskuudessanne näkevät vaivaa, toimivat teidän johtajinanne Herran nimissä ja ojentavat teitä. Osoittakaa heille aivan erityistä kunnioitusta ja rakkautta heidän työnsä vuoksi. Eläkää rauhassa keskenänne.” (1. Tess. 5:12-13).

”Minulla on teille pyyntö, veljet. Niin kuin tiedätte, Stefanos ja hänen perheväkensä ovat ensi hedelmä työstämme Akhaiassa, ja he ovat antautuneet palvelemaan pyhiä. Olkaa te puolestanne kuuliaisina heille ja kaikille, jotka työskentelevät ja näkevät vaivaa yhdessä heidän kanssaan. (1. Kor. 16:15-16).

”Palvelutehtävän saanut palvelkoon, opetustehtävän saanut opettakoon, rohkaisemisen lahjan saanut rohkaiskoon. Joka antaa omastaan, antakoon pyyteettömästi; joka johtaa, johtakoon tarmokkaasti; joka auttaa köyhiä, auttakoon iloisin mielin. (Room. 12:7-8).

” Hän antoi seurakunnalle sekä apostolit että profeetat ja evankeliumin julistajat, sekä paimenet että opettajat, varustaakseen kaikki seurakunnan jäsenet palvelutyöhön, Kristuksen ruumiin rakentamiseen” (Ef. 4:11-12)

Lainatut kohdat tukevat käsitystä, jonka mukaan Luukkaan esitys vastaa pääpiirteissään Paavalin toimintaa. 1. Tess. on Paavalin ensimmäinen kirje, ja vaikka Paavali toimi Tessalonikassa vain lyhyen ajan, hänen toimintansa jälkeen seurakunnassa oli johtajat (vrt. myös Tit. 1:5)

” Herra vastasi: ”Kuka on uskollinen ja viisas taloudenhoitaja, sellainen jonka isäntä asettaa huolehtimaan palvelusväestään ja jakamaan vilja-annokset ajallaan? Autuas se palvelija, jonka hänen isäntänsä palatessaan tapaa näin tekemästä! Totisesti: hänen hoitoonsa isäntä uskoo koko omaisuutensa” (Luuk. 12:42-44).

”Seuraavan kehotuksen minä osoitan niille, jotka teidän joukossanne ovat vanhimman asemassa - minä, joka itsekkin olen vanhin ja Kristuksen kärsimysten todistaja sekä myös osallinen siitä kirkkaudesta, joka on ilmestyvä: Kaitkaa sitä laumaa, jonka Jumala on teille uskonut, älkää pakosta, vaan vapaaehtoisesti, Jumalan tahdon mukaan, älkää myöskään alhaisesta voitonhimosta, vaan sydämenne halusta. Älkää herroina vallitko niitä, jotka teidän osallenne ovat tulleet, vaan olkaa laumanne esikuvana. Silloin te ylimmän paimenen ilmestyessä saatte kirkkauden seppeleen, joka ei kuihdu.” (1. Piet. 5:1-2).*

”Olkaa johtajillenne kuuliaiset, totelkaa heitä. He valvovat öitä teidän vuoksenne, koska joutuvat kerran tekemään teistä jokaisesta tiliä. Saakoot he tehdä työnsä iloiten, ei huokaillen, sillä se olisi teille paha asia (Hepr. 13:17).

Lainatut kohdat laajentavat tarkastelua Paavalin kirjeiden ulkopuolelle.

Summa: Monien opettajien mukaan alussa ei seurakunnissa ollut lainkaan virkaa, vaan vallitsi ”karismaattinen vapaus”, jossa jokainen teki mitä tahtoi. Lainattujen raamatunkohtien mukaan virka on ollut olemassa alusta lähtien. Luterilaisen uskomme mukaan Jumala on asettanut (saks. versio) evankeliumin opettamisen ja sakramenttien jakamisen viran (CA 5)

II. Viran tehtävistä ja vastuusta

””Pitäkää huoli itsestänne ja koko laumasta, jonka kaitsijoiksi Pyhä Henki on teidät pannut; huolehtikaa seurakunnasta, jonka Herra omalla verellään on itselleen lunastanut. Minä tiedän, että lähtöni jälkeen teidän joukkoonne tulee julmia susia, jotka eivät laumaa säästä. Teidän omasta joukostanne nousee miehiä, jotka julistavat totuudenvastaisia oppeja vetääkseen opetuslapset mukaansa. Olkaa siis valveilla ja muistakaa, että minä kolmen vuoden ajan olen lakkaamatta, yötä päivää kyynelsilmin opastanut itse kutakin teistä” (Ap.t. 20:28-31)*

”Olkaa johtajillenne kuuliaiset, totelkaa heitä. He valvovat öitä teidän vuoksenne, koska joutuvat kerran tekemään teistä jokaisesta tiliä. Saakoot he tehdä työnsä iloiten, ei huokaillen, sillä se olisi teille paha asia (Hepr. 13:17).

”Jumalalta saamani armon mukaan olen taitavan rakentajan tavoin laskenut perustuksen, jolle joku toinen rakentaa. Mutta kukin katsokoon, miten rakentaa. Perustus on jo laskettu, ja se on Jeesus Kristus. Muuta perustusta ei kukaan voi laskea. Rakennetaanpa tälle perustukselle kullasta, hopeasta, jalokivistä, puusta, heinistä tai oljista, aikanaan tulee ilmi, mitä kukin on saanut aikaan. Tuomiopäivä sen paljastaa: se päivä ilmestyy tulenliekeissä, ja tuli koettelee, millainen itse kunkin aikaansaannos on. Se, jonka rakennus kestää, saa palkan. Se taas, jonka rakennus palaa, kärsii vahingon. Itse hän tosin pelastuu, mutta kuin tulen läpi. Ettekö tiedä, että te olette Jumalan temppeli ja että Jumalan Henki asuu teissä? Jos joku turmelee Jumalan temppelin, Jumala saattaa turmioon hänet. Jumalan temppeli on pyhä, ja tämä temppeli olette te” (1. Kor. 3:10-16)

Lainatut kohdat osoittavat, että seurakunnan paimenen virkaan liittyy suuri vastuu: Paimenet tekevät jokaisesta seurakuntalaisesta tilin Herralleen.

III. Nainen ja seurakuntavirka

”Annan teille suosituksen sisarestamme Foibesta, joka on Kenkrean seurakunnan palvelija. Ottakaa hänet vastaan Herran palvelijana niin kuin pyhille sopii ja auttakaa häntä kaikessa, missä hän tarvitsee teitä. Onhan hän itsekin ollut tukena monille, myös minulle”. (Room. 16:1-2)

Foibe on seurakunnan palvelija, kreikan *diakonos*. Emme tiedä tarkoin, miten seurakunnan palvelijan virka poikkesi tuossa vaiheessa paimenen virasta (ne erotetaan toisistaan 1. Tim. 3:1-14), mutta kohta todistaa naisten toiminnan Paavalin seurakunnissa. Foibesta käytetään nimitystä *prostatis* ”johtava nainen”, (KR ”on ollut tukena”), mikä saattaa viitata hänen merkittävään yhteiskunnalliseen asemaansa – vastaavaa voidaan odottaa purppuranmyyjä Lydialta (Ap.t. 16). Room. 16 Paavali tervehtii kaikkiaan yhdeksää naista, jotka olivat nähneet paljon vaivaa Jumalan työssä – naisen paikka ei siis ole ollut Raamatun aikana vain kotona. Gal. 3:28 tekee selväksi, että naisilla on ollut alusta lähtien sama osa pelastuksesta kuin miehillä.

”Jos miehellä on päähine päässään, kun hän rukoilee tai profetoi, hän häpäisee päänsä. Sen sijaan jos nainen on avopäin, kun hän rukoilee tai profetoi, hän häpäisee päänsä, sillä sehän on samaa kuin hän olisi antanut ajaa hiuksensa pois. Ellei nainen peitä päätään, hän voi yhtä hyvin leikkauttaa hiuksensa. Mutta jos kerran hiusten leikkaaminen tai pois ajaminen on naiselle häpeällistä, hänen tulee peittää päänsä” (1.Kor. 11:4-6).

Paavali vaatii, että Korintin naisten on pidettävä päänsä verhottuna, kun he toimittavat seurakunnassa rukouspalvelua ja profetoivat. Ensiksi on huomattava, että naiset siis tosiaan saivat profetoida ja toimittaa rukouspalvelua (tavallisen seurakuntalaisen rukousta tämä ei tarkoita). Me ymmärrämme asian helposti niin, että Paavali vaatii naisia pukeutumaan palveluksessa toisin kuin yleensä ja peittämään päänsä. Todellisuudessa asia näyttää olevan juuri päinvastoin: naimisissa olevat naiset pitivät muutenkin päänsä peitettynä, mutta jostakin syystä Korintin naiset riisuivat päähineensä profetian saadessaan. Voimme vain arvailla heidän motiiviaan ja miksi Paavali torjui tavan.

”26. Mitä tämä siis tarkoittaa, veljet? Kun kokoonnutte yhteen, jokaisella on jotakin annettavaa: laulu, opetus tai ilmestys, puhe kielillä tai sen tulkinta. Kaiken on tapahduttava yhteiseksi parhaaksi.

27. Jos puhutaan kielillä, vain kaksi tai enintään kolme saa puhua, kukin vuorollaan, ja jonkun on tulkittava puhetta. 28. Ellei tulkitsijaa ole, puhuja olkoon seurakunnan parissa vaiti ja puhukoon vain itselleen ja Jumalalle.

29. Samoin profeetoista saa esiintyä vain kaksi tai kolme, ja toiset arvostelkoot. 30. Jos joku muu läsnäolijoista saa ilmestyksen, edellisen puhujan tulee vaieta. 31. Kaikki te voitte profetoida, kukin vuorollanne, jotta kaikki oppisivat ja saisivat rohkaisua. 32. Profeetat pystyvät hallitsemaan henkilalahjoaan, 33. sillä Jumala ei ole epäjärjestyksen vaan rauhan Jumala.

Niin kuin on laita kaikissa pyhien seurakunnissa, 34. naisten tulee olla vaiti seurakunnan kokouksissa. Heidän ei ole lupa puhua, vaan heidän on oltava kuuliaisia, niin kuin lakikin sanoo. 35. Jos he tahtovat tietoa jostakin, heidän on kysyttävä sitä kotona omalta mieheltään, sillä naisen on sopimatonta puhua seurakunnan kokouksessa.

36. Teidäkö luotanne Jumalan sana on lähtenyt liikkeelle? Tai onko se tullut pelkästään teidän luoksenne? 37. Jos joku uskoo olevansa profeetta tai saaneensa muita Hengen lahjoja, hänen tulee tietää että tämä, mitä kirjoitan, on Herran käsky. 38. Jos joku ei tätä tunnusta, Jumala ei tunnusta häntä.

39. Veljet, tavoitelkaa siis profetoimisen lahjaa älkääkä estäkö kielillä puhumista. 40. Kaiken on vain tapahduttava arvokkaasti ja hyvässä järjestyksessä” (1. Kor. 14:26-40)

Kohtaan sisältyvään naisten toiminnan rajoitusta on usein pidetty myöhempänä lisäyksenä, mutta tälle ei ole perusteita: Jakeet sisältyvät jokaiseen käsikirjoitukseen. Laajasti lainattu jakso (26-40) sisältää tiivistelmän lukujen opetuksesta puristettuina seurakuntasäntöihin. Jae 26 on johdanto, jakeet 27-28 antavat ohjeen kielilläpuhumiseen ja sen tulkitsemiseen, 29-33a profetoimiseen ja 33b-35 naisten toimintaan. Vihjeen selitykselle antavat jakeen 35 mainitut kysymykset: Seurakunnissa opetettiin usein kysymysten ja vastausten sarjoilla; Aktiivinen kyselijä saattoi todellisuudessa riistää itselleen opettajan roolin. Tätä Paavali ei naisille salli.

Jakeet 33b-35 ovat siis naisten opettamista käsittelevä seurakuntasäntö.

”Samoin tahdon, että naisten kaunistuksena on hillitty esiintyminen, vaatimattomuus ja säädyllisyys - eivät tukkalaitteet, kultakorut, helmet tai kalliit vaatteet, vaan hyvät teot, niin kuin sopii naisille, jotka tunnustavat palvelevansa Jumalaa. Naisen tulee kuunnella opetusta, hiljaa ja kuuliaisena. Sitä en salli, että nainen opettaa, enkä sitä, että hän hallitsee miestä; hänen on eletävä hiljaisesti. Ensin hän luotiin Adam ja sitten Eeva, eikä petetyksi joutunut Adam, vaan nainen antoi pettää itsensä ja rikkoi käskyn. Lasten synnyttäjänä hän on kuitenkin pelastuva, jos vain pysyy uskossa ja rakkaudessa ja viettää hillittyä, Jumalalle pyhitettyä elämää. (1. Tim. 2:9-15)

Vaikeasti tulkittava jakso vastustaa seurakuntaan tunkeutunutta harhaopetusta, joka pureutuu uskon ydinkohtiin. Gnostilainen *Salainen Johanneksen kirja (Apocryphon Ioannis)* väittää, että 1) Eeva luotiin ensin, 2) Adam lankesi syntiin ensin eikä Eeva 3) tilanne korjautuu kun nainen ottaa hänelle kuuluvan komennon (verbi *authentein* on vahva sana) ja 4) lasten synnyttäminen maailmaan lopetetaan. Lainattu kohta vastustaa kaikkia näitä yksityiskohtia ja palaa näin Ensimmäisen Mooseksen kirjan luomisuskoon ja tunnustukseen, että maailman luonut Jumala on hyvä eikä paha kuten gnostikot opettivat.

IV Paimen ja seurakunnan jäsenet

”Armolahjoja on monenlaisia, mutta Henki on sama. Myös palvelutehtäviä on monenlaisia, mutta Herra on sama. Jumalan voiman vaikutuksia on monenlaisia, mutta hän, joka meissä kaikissa kaiken vaikuttaa, on sama. Hän antaa Hengen ilmetä itse kussakin erityisellä tavalla, yhteiseksi hyödyksi. Yhden ja saman Hengen voimasta toinen saa kyvyn jakaa viisautta, toinen kyvyn jakaa tietoa, toiselle sama Henki suo uskon voiman, toiselle parantamisen lahjan, joku saa voiman tehdä ihmeitä, joku profetoimisen lahjan, joku kyvyn erottaa eri henget toisistaan, joku kielillä puhumisen lahjan, joku taas kyvyn tulkita tällaista puhetta. Kaiken tämän saa aikaan yksi ja sama Henki, joka jakaa kullekin omat lahjansa niin kuin tahtoo. Kristus on niin kuin ihmisruumis, joka on yksi kokonaisuus mutta jossa on monta jäsentä; vaikka jäseniä on monta, ne kaikki yhdessä muodostavat yhden ruumiin. Meidät kaikki, olimmepa juutalaisia tai kreikkalaisia, orjia tai vapaita, on kastettu yhdeksi ruumiiksi. Yksi ja sama Henki on yhdistänyt meidät, kaikki me olemme saaneet juoda samaa Henkeä. (1. Kor. 12:4-13)

Paavali käyttää usein ihmisruumista ja sen erilaisia jäseniä kuvaamaan seurakuntaa: Kristityt ovat erilaisia, mutta jokaisella on tehtävä. Paavalin kirjeet heijastavat suurta yksittäisten seurakuntalaisten aktiivisuutta.

”Istuttaja ei siis ole mitään, ei myöskään kastelija, vaan kaikki on Jumalan kädessä, hän suo kasvun” (1. Kor. 3:7)

Kirjoittaessaan korinttilaisille Paavali ei juuri mainitse seurakuntien johtajia. Myös Ensimmäisen Tessalonikalaiskirjeen ja Filippiläiskirjeen lukija joutuu varovaisesti päättelemään, mitkä ohjeet on tarkoitettu koko seurakunnille ja mitkä sen johtajille.

V. Muutamia kokoavia huomioita

Meidän päivänämme Raamattua luetaan useammalla eri tavalla. Joku lukee Uutta testamenttia etupäässä historiallisesta kiinnostuksesta, ehkä pyrkien erottelemaan toisistaan tarkoin Luukkaan ja Paavalin teologian tai tehden tarkan eron Paavalin ja hänen oppilaidensa uskon välillä. Monelle Raamattu ei ole enää ollenkaan ohjeellinen kirja tai sen ohjeellisuudelle asetetaan varauksia. Tässä esityksessä esitellyt tekstit joutuvat silloin kokonaan toisenlaiseen valoon. Perinteisen raamattukäsityksen mukaan Kirkko on sidottu apostolien välittämään sanaan. Tästä näkökulmasta katsoen voidaan esittää seuraavat kokoavat huomiot. Mikäli Uuden testamentin ohjeellisuudelle asetetaan varauksia, tullaan aivan toisiin käsityksiin – mutta silloin on puhuttava vakavasti Raamatun merkityksestä.

1) Luterilainen käsitys, jonka mukaan Jumala on asettanut saarnaviran, on hyvin helppo perustella Raamatulla. Niin kauas kuin voimme nähdä, seurakunnissa on ollut johtajat ja heillä johtajan vastuu. Heistä käytetyt nimitykset vaihtuvat, mutta asia on sama Paavalin kirjeissä, Heprealaiskirjeessä, Ensimmäisessä Pietarin kirjeessä ja Apostolien teoissa.

2) Seurakunnan paimenen virassa eivät toimineet naiset.

3) Paimenen virka ei tukahduttanut seurakuntalaisten aktiivisuutta:

4) Myös naiset toimivat aktiivisesti seurakunnissa, jopa myös muissa seurakuntaviroissa kuin paimenen virassa.